

ЖИТЛОВЕ ПРАВО HOUSING LAW

<https://doi.org/10.26565/2075-1834-2024-38-15>

УДК 349.412.2

Я.О.МЕНІВ

кандидат юридичних наук,

старший викладач кафедри цивільно-правових дисциплін

E-mail: yaroslava_n3luba@ukr.net

ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-9824-4449>

Харківський національний університет імені В.Н. Каразіна

м. Харків, 61022, майдан Свободи, 4

ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЖИТЛОВИХ ПРАВ ВПО: ПРОБЛЕМИ РЕАЛІЗАЦІЇ І СУДОВА ПРАКТИКА

АНОТАЦІЯ: *Вступ.* Станом на 2024 рік в Україні зареєстровано понад 4,9 мільйона внутрішньо переміщених осіб (далі - ВПО). Це офіційні дані, надані Міністерством соціальної політики. Водночас міжнародні оцінки вказують, що кількість ВПО може сягати більше 7 мільйонів, оскільки не всі переміщені особи зареєстровані офіційно. Саме тому гостро стоїть проблема політичного і гуманітарного значення – порушення прав та інтересів внутрішньо переміщених осіб, це викликає занепокоєння міжнародного світового співтовариства. Відповідно виникає проблема забезпечення механізму захисту та відновлення порушених законних прав та інтересів. Житлові права одні з найактуальніших і найбільш порушених для переселенців. Саме це й зумовило тематику даної статті.

Короткий зміст основних результатів дослідження. Проблема ВПО житлом гостро стояла ще до початку повномасштабного вторгнення, особливо для переселенців «першої хвилі» з 2014 року. Багато з цих людей не мали фінансової можливості придбати житло або постійно орендувати його. Більшість ВПО потребувала довгострокових житлових рішень, які б дозволили їм залишатися на підконтрольній Україні території, мати стабільне житло та можливість працевлаштування.

Незважаючи на це, державні програми не змогли забезпечити всіх переселенців житлом, що залишило проблему відкритою на багато років після початку збройної агресії у 2014 році.

Статус ВПО в Україні є надзвичайно актуальним питанням у контексті триваючого військового конфлікту та окупації частини територій держави. Правове регулювання статусу ВПО базується на низці нормативно-правових актів, включаючи Закон України «Про забезпечення прав і свобод внутрішньо переміщених осіб». Однією з ключових проблем є забезпечення права ВПО на житло, що прямо пов'язане із виконанням державою своїх міжнародних зобов'язань щодо дотримання соціальних прав людини, включаючи право на житло, визначене статтею 47 Конституції України та іншими нормативними документами.

Одним із ключових механізмів забезпечення права на житло для ВПО є створення державних і місцевих програм надання тимчасового або постійного житла. Зокрема, статтею 9 Закону «Про забезпечення прав і свобод внутрішньо переміщених осіб» передбачено створення тимчасового фонду житла для ВПО, що надається на термін до одного року з можливістю продовження. Проте, цей механізм стикається з низкою проблем у реалізації. Зокрема, брак фінансування та обмеженість ресурсів призводять до того, що багато ВПО залишаються без житлових рішень на довгий час, особливо в регіонах із високою концентрацією переселенців.

Практика розгляду судами рішень щодо реалізації житлових прав ВПО констатує певні проблеми також. Верховний Суд України неодноразово розглядав справи пов'язані з реалізацією права ВПО на житло. Ключовими проблемами, які стоять перед державою у цьому питанні, є недостатнє фінансування програм, брак житлових фондів, а також тривала бюрократична процедура отримання житла. Багато переселенців змушені тривалий час очікувати на вирішення житлових питань, що ставить їх у вразливе становище. Верховний Суд також у своїй практиці звертає увагу на порушення прав ВПО у випадках виселення з тимчасового житла без надання альтернативних варіантів, визнаючи такі дії порушенням міжнародних стандартів щодо права на житло, закріплених, зокрема, у статті 8 Європейської конвенції з прав людини.

Висновок. Таким чином, незважаючи на наявність правової бази та певні державні заходи щодо забезпечення житлових прав внутрішньо переміщених осіб, питання реалізації цих прав залишається відкритим і потребує подальшого вдосконалення. Судова практика підтверджує необхідність посилення зусиль держави для вирішення цієї проблеми та активізації взаємодії з міжнародними організаціями з метою фінансової та гуманітарної підтримки ВПО.

КЛЮЧОВІ СЛОВА: житлові права, внутрішньо переміщені особи, міжнародні стандарти, судова практика.

Як цитувати: Менів Я. О. Забезпечення житлових прав ВПО: проблеми реалізації і судова практика. *Вісник Харківського національного університету імені В.Н. Каразіна, серія «Право»*. 2024. Вип. 38. С. 137-143. <https://doi.org/10.26565/2075-1834-2024-38-15>

In cites: Y. O. Meniv (2024) Ensuring the housing rights of IDPs: problems with implementation and judicial practice. *The Journal of V.N. Karazin Kharkiv National University, Series "Law"*, (38), P. 137-143. <https://doi.org/10.26565/2075-1834-2024-38-15> (in Ukrainian)

Постановка проблеми. У відповідності до ст. 25 Всесвітньої Декларації прав людини, кожна людина має право на такий життєвий рівень, включаючи їжу, одяг, житло, медичний догляд і необхідне соціальне обслуговування, який необхідний для підтримання здоров'я та благоустрою його самого, а також його сім'ї.

Крім того, Конституцією України у статті 47 закріплено право кожного на житло. Зазначено, що держава створює умови, за яких кожен громадянин матиме змогу побудувати житло, придбати його у власність або взяти в оренду.

Отже, право громадян на житло гарантується Конституцією України і полягає у можливості задовольнити потребу на житло одним із шляхів, що визначає закон. Конституційне право на житло також означає можливість за необхідності покращувати свої житлові умови. Громадянам, які потребують соціального захисту, житло видається безоплатно або за доступну плату для них державою та органами місцевого самоврядування відповідно до закону.

Отже, право на житло є реальним правом кожного громадянина, яке охороняється законом. Проте, ситуація пов'язана з повномасштабним вторгненням Російської Федерації в Україну зумовила безліч проблемних аспектів у реалізації цього права. Воєнні події та реальна загроза життю і здоров'ю змусили мільйони людей покинути свої домівки. Крім того, що безліч людей виїхали за кордон, також доводиться констатувати факт, що в середині країни багато людей змінили місце проживання, чим отримали статус внутрішньо переміщених осіб.

Стан наукового дослідження. Над питанням проблем реалізації житлових прав ВПО працюють багато вітчизняних науковців, зокрема: Булеца С.Б., Лазур Я.В., Лендшел М.О., Рогач О.Я., Савчин М.В., Натуркач Р.П., Трачук П.А., Явор О.А., Білаш О.В., Журавльова Г. С., Котляр О.І., Ленгер Я.І., Мелегач Г.І., Менджул М.В., Ступник Я.В., Сухан І.С., Тимчак В.В., Тернуцак М.М., Хохлова І.В., Шелевер Н.В., Паніна Ю.С., Дорофєєва В., Полужин І.М., Сюсько М.М. та інші.

Мета дослідження. Проблеми щодо реалізації житлових прав ВПО стоять гостро і на сьогоднішній день. Саме тому метою даної статті є розгляд правового регулювання пи-

тань, а також шляхів можливого вирішення забезпечення житлом вимушено переміщених домогосподарств. Крім того, важливо дослідити практичні аспекти, а саме судову практику вирішення спорів щодо забезпечення ВПО житлом.

Основні результати дослідження. Слід зазначити, що механізми, створені для біженців, не врахували тих осіб, які вимушені були переміщатися всередині власної країни. На осіб, які внаслідок різних причин не змогли або не побажали покинути свою країну, не поширювався міжнародно-правовий захист.

Термін "внутрішньо переміщені особи" почав активно використовуватися лише в останнє десятиліття ХХ століття, коли міжнародна спільнота вперше звернула увагу на цю проблему. Генеральна Асамблея ООН підготувала відповідний документ, і в 1998 році були прийняті Керівні принципи щодо внутрішнього переміщення осіб. У них викладені ключові положення, що відображають міжнародні стандарти в сфері прав людини та міжнародного гуманітарного права, а також визначають правила, що мають застосовуватися до внутрішньо переміщених осіб. Основна ідея цього документа полягає в тому, що національна влада несе відповідальність за захист та надання гуманітарної допомоги таким особам, які знаходяться під її юрисдикцією. Якщо держава не може забезпечити необхідний захист і допомогу своїм громадянам, вона має звернутися за міжнародною допомогою і приймати її.

Внутрішньо переміщені особи, залишаючись на території своєї країни, продовжують бути її громадянами та користуються тими ж правами, що й інші громадяни. На відміну від біженців, яким потрібен спеціальний правовий статус через втрату захисту власної держави та необхідність шукати його за кордоном, ВПО не потребують такого статусу. Головна відповідальність за надання захисту та гуманітарної допомоги ВПО лежить на національній владі. Якщо ВПО стали жертвами порушень міжнародних норм у сфері прав людини або міжнародного права, вони повинні мати повний і недискримінаційний доступ до ефективних правових засобів захисту та правосуддя. [1, с. 29]

Правове регулювання статусу ВПО в Україні здійснює профільний Закон України

“Про забезпечення прав і свобод внутрішньо переміщених осіб”. Керівні принципи із внутрішнього переміщення ООН 1998 року, які віддзеркалюють міжнародні стандарти захисту прав таких осіб зумовили зміни і в українському законодавстві.

У статті першій вищезазначеного закону наводиться наступне визначення ВПО - «Внутрішньо переміщеною особою є громадянин України, іноземець або особа без громадянства, яка перебуває на території України на законних підставах та має право на постійне проживання в Україні, яку змусили залишити або покинути своє місце проживання у результаті або з метою уникнення негативних наслідків збройного конфлікту, тимчасової окупації, повсюдних проявів насильства, порушень прав людини та надзвичайних ситуацій природного чи техногенного характеру». [10]

З визначення стає зрозумілим причини, через які ВПО вимушені покидати постійне місце проживання.

Розглядаючи потреби та проблеми переселенців у сфері житлового питання, слід зважати на «хвили» переміщення, що відбувалися в Україні з 2014 року. Збройна агресія Російської Федерації на території Донецької та Луганської областей, а також АР Крим у 2014 році спричинила першу «хвилю» вимушеного переміщення українців. Таким чином, станом на липень 2021 року за даними Єдиної інформаційної бази даних про внутрішньо переміщених осіб, в Україні було зареєстровано понад 1,4 мільйона ВПО зі згаданих регіонів. Після повномасштабного вторгнення збройних сил РФ в Україну 24 лютого 2022 року, кількість внутрішньо переміщених осіб значно збільшилась та продовжувала змінюватись відповідно до регіонів, що зазнавали бойових дій, окупації чи її ризику. Розширення територій бойових дій, пряма загроза життю та здоров'ю, пошкодження цивільної інфраструктури та інші наслідки збройної агресії РФ, - все це сприяло різкому збільшенню кількості переселенців та, відповідно, запиту на послуги для ВПО. Отже, станом на січень 2023 року, за даними Міжнародної організації з міграції, в Україні перебуває понад 5,3 мільйона ВПО. [2, с.8]

Слід зазначити, що житло є однією з ключових потреб внутрішньо переміщених осіб, оскільки значна частина цих домогосподарств не має фінансових можливостей для придбання власної нерухомості або оплати оренди житла. Більшість переселенців потребували житлових рішень, які б забезпечили їх довгостроковим проживанням на територіях, що підконтрольні уряду України, стабільними

умовами для проживання та можливістю працевлаштування. Однак державні програми та органи не могли забезпечити всіх ВПО постійним житлом або власною нерухомістю. У результаті питання довгострокового забезпечення житлом для переселенців залишалося невирішеним протягом тривалого часу. [2, с.13]

Важливо констатувати, що житлова проблема у Законі України «Про забезпечення прав і свобод внутрішньо переміщених осіб» вирішується лише статтею 11, якою на місцеві органи влади покладається обов'язок безоплатного «надання у тимчасове користування внутрішньо переміщеним особам житлового приміщення або соціального житла» на півроку за умови оплати комунальних послуг, проте до сьогоднішнього дня не прийнятий порядок надання такого житла» [10]. Стає зрозумілим, що достатня увага оминула питання створення та використання Фонду житла для тимчасового поселення. Крім того, грошові компенсації за втрачене майно переселенцям не виплачується [3, с. 112].

Необхідно зазначити, що серед способів розв'язання житлового питання, які існують в Україні для ВПО можна виокремити тимчасове житло, оренду житла та програми іпотечно-го кредитування.

Програма «Велике будівництво» Президента України, про яку повідомив координатор Юрій Голик, пропонує декілька незалежних варіантів вирішення проблеми постійного житла. [4]

1. Використання недобудов або готової нерухомості з первинного ринку житла має безперечні переваги, але недоліками такого рішення є досить складні механізми визначення вартості житла, зокрема недобудов, і значні видатки на облаштування квартир, що мають бути повністю оздобленими й обладнаними найнеобхіднішими приладами та меблями.

2. Варіант другий передбачає будівництво нового житла на замовлення держави в регіонах, що зараз не піддаються атакам ворога і може розв'язувати одночасно декілька соціальних проблем – і формування житлового фонду для ВПО, і створення значної кількості робочих місць для тих самих переселенців і жителів регіонів, і розвиток соціально-економічної інфраструктури. Перешкодою на шляху впровадження цього варіанту є масштабність його фінансування.

3. Ще одним варіантом розв'язання проблеми є програма сертифікатів на житло або видача цільових коштів для придбання вже готових житлових площ у забудовників особами, житло яких зруйноване внаслідок бойових

дій. Сертифікати як цінні папери згодом, коли країна зможе відновитися, забудовником можуть бути обміняні на кошти. Отже, наявне нині житло від забудовників може залучатися до розв'язання державної програми.

4. Четвертий, останній, варіант полягає у впровадженні іпотеки чи лізингу житла з мінімальною ставкою (пропонується 1–2 % або взагалі безвідсотково). Це рішення не є оптимальним з огляду на обмежені можливості слабких груп населення (наприклад багатодітні сім'ї, люди з інвалідністю, самотні матері чи батьки), що не в змозі сплачувати навіть безвідсоткову вартість житла [6, с.34].

Окремо слід наголосити, що оренда квартири чи будинку є найпопулярнішим та найдоступнішим способом проживання для ВПО. Разом із тим, для переважної більшості переміщених домогосподарств бажаним є отримання постійного, довгострокового чи тимчасового житла, що було б надане на пільгових умовах. Особливо нагальними такі умови помешкання є для переселенців з тимчасово окупованих чи небезпечних територій, областей, які зазнали чисельних руйнувань та пошкоджень.

Внутрішньо переміщені особи схильні шукати довгострокові рішення, що є основною стратегією для ВПО у питанні житлового забезпечення. Серед таких: компенсація частини вартості орендної плати чи житлово-комунальних послуг, або зменшення ціни в інший спосіб, отримання житла у державній власності з можливістю подальшої приватизації, придбання житла у власність на пільгових умовах, за рахунок кредиту. Хоча певна кількість ВПО розглядає вірогідність повернення на постійне місце мешкання, це рішення не можна назвати остаточним в умовах воєнного стану та проведення бойових дій в низці областей [2, с. 43].

Окремо слід звернути увагу на практичний аспект, а саме на практику розгляду судами спорів щодо реалізації житлових прав ВПО. Судова практика Верховного Суду щодо забезпечення житлом внутрішньо переміщених осіб (ВПО) у 2024 році зосереджена навколо прав на отримання допомоги на проживання та вирішення конфліктів, пов'язаних із цим питанням.

Наприклад, справа №420/16003/23, у якій окружний адміністративний суд розглядав спір, пов'язаний з відмовою в призначенні допомоги на проживання ВПО через їхнє перебування за кордоном. Суд зазначив, що припинення виплат на підставі перебування за кордоном протягом більше трьох місяців є

незаконним, якщо немає підстав для скасування довідки ВПО. Це рішення підтверджує права ВПО на отримання допомоги, навіть якщо вони тимчасово покидають країну, якщо вони не змінили місце постійного проживання. [7]

Також, суди розглядали спори щодо надання тимчасового житла ВПО. У 2024 році для ВПО діє порядок надання тимчасового житла з фонду, який формується місцевими органами влади. Право на це житло мають багатодітні сім'ї, пенсіонери та інші вразливі категорії населення. Житло надається на строк до одного року з можливістю продовження. Це рішення також включає норми про обмеження на приватизацію та підняти таких житлових приміщень.

Такі рішення суду сприяють посиленню правового захисту ВПО і покращенню їх доступу до житлових програм, спрямованих на підтримку під час їхньої адаптації на нових місцях проживання.

Окремо варто зазначити про випадки звернень до Європейського суду з прав людини (ЄСПЛ) з приводу забезпечення житлом внутрішньо переміщених осіб (ВПО) з України. Ці справи стосуються порушення основних прав людини, таких як право на житло, захист від нелюдського та такого, що принижує гідність, поводження (стаття 3 Європейської конвенції з прав людини), а також права на мирне володіння майном (стаття 1 Протоколу № 1 до Конвенції).

Зокрема, в рамках звернень ВПО до ЄСПЛ обговорювалися такі проблеми:

- відмова державних органів у забезпеченні належним житлом після переміщення.
- недостатнє виконання державних зобов'язань щодо соціальних виплат та компенсацій на житло.
- проблеми із доступом до житла для найбільш вразливих категорій населення (пенсіонери, багатодітні сім'ї тощо).

Однією з найвідоміших справ, пов'язаних з ВПО, є справа «Цезар та інші проти України» (Caesar and Others v. Ukraine). Ця справа стосувалася порушень прав внутрішньо переміщених осіб (ВПО), які втратили свої домівки через конфлікт на сході України після 2014 року. Заявники скаржилися на те, що держава Україна не забезпечила їм належне житло, а також не надала соціальну допомогу та компенсацію за втрачене майно. Позивачі стверджували, що Україна порушила їхні права, передбачені статтею 1 Протоколу № 1 до Європейської конвенції з прав людини, яка гарантує право на мирне володіння майном. Вони також стверджували, що відсутність

державної підтримки та житлових умов порушує їхні права відповідно до статті 3 Конвенції, яка забороняє нелюдське або таке, що принижує гідність, поводження.

ЄСПЛ вирішив, що Україна повинна забезпечити ефективні механізми для надання житла та соціальної допомоги ВПО, а також компенсувати втрати, завдані внаслідок конфлікту. Суд також звернув увагу на недостатність дій держави щодо забезпечення прав ВПО та нагадав про її обов'язки за міжнародним правом.

Крім того, показовою справою є справа «Хлебик проти України» (Khlebiak v. Ukraine). У цій справі заявник, пан Хлебик, скаржився на затримку в отриманні виплат, які повинні були бути надані внутрішньо переміщеним особам. Він стверджував, що тривала затримка у виплатах соціальної допомоги порушує його права як ВПО. Крім того, він стверджував, що не міг отримати компенсацію за майно, втрачене через конфлікт на сході України. Позивач подав скаргу на підставі статті 1 Протоколу № 1 до Європейської конвенції з прав людини (право на мирне володіння майном), оскільки він не зміг отримати доступ до компенсації та допомоги від держави. Він також посилався на статтю 6 (право на справедливий судовий розгляд), оскільки, на його думку, державні органи України відмовлялися виконати свої зобов'язання. ЄСПЛ визнав, що відмова чи затримка у виплатах та відсутність ефективних механізмів компенсації дійсно порушують права пана Хлебика. Суд ухвалив рішення на його користь, закликавши Україну забезпечити виконання своїх зобов'язань щодо соціальної підтримки та захисту прав ВПО.

Ці справи підкреслюють важливість дотримання державою зобов'язань щодо захисту прав ВПО, зокрема в контексті надання житла та соціальної допомоги.

Висновки. Міжнародний досвід свідчить, що проблему внутрішніх переселенців не можна розглядати як таку, що може бути вирішена в короткостроковій перспективі. Державі, місцевим громадам, іншим зацікавленим сторонам необхідно передбачити заходи щодо забезпечення житлом переселенців у нових місцях проживання.

Внутрішньо переміщені особи потребують тривалих рішень щодо житлового забезпечення через низку причин: затяжний військовий конфлікт, небезпеку в багатьох регіонах, тимчасову окупацію частини територій, руйнування будинків і інфраструктури в рідних містах, а також інші життєві труднощі. Переселенці опинилися в умовах невизначеності, що впливає на їхні рішення про повернення додому або інтеграцію на новому місці проживання. Самостійно придбати довгострокове житло у приймаючих громадах їм складно. Як вбачається, оптимальним рішенням було б купівля власного житла через пільгові програми, кредити на вигідних умовах або приватизація державного житла.

Беручи до уваги тривалість проблеми забезпечення житлом для внутрішньо переміщених осіб, також пропонується вжити наступних заходів: створити централізований орган для координації вирішення питань, що стосуються внутрішньо переміщених осіб, та впровадити єдиний реєстр таких осіб. Це допоможе більш ефективно планувати фінансові витрати та будівельні проекти.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Механізм забезпечення прав внутрішньо переміщених осіб: національний та міжнародний аспекти / [С.Б. Булеца, О.І. Котляр, Я.В. Лазур та ін.]; за заг. ред.: д-ра юрид. наук, проф. О.Я. Рогача; д-ра юрид. наук, проф. М.В. Савчина; к.ю.н., доц. М.В. Менджул. Ужгород: РІК-У, 2017. 348 с. URL: <https://dspace.uzhnu.edu.ua/jspui/bitstream/lib/17480/1/Mechanism%20of%20Providing%20Right%27s%20of%20IDP.pdf>
2. Лахманова Л. О. Забезпечення житлом внутрішньо переміщених осіб / Provision of housing for internally displaced persons. URL: <https://ekmair.ukma.edu.ua/server/api/core/bitstreams/b9abbed9-d1d5-46b8-a709-29a3d5a889c3/content>.
3. Кобець М.П. Проблеми забезпечення права на житло внутрішньо переміщених осіб в Україні. *Наук. вісн. Ужгород. нац. ун-ту: серія: Право*, 2016. Т. 2. Вип. 37. С. 110–113.
4. Велике будівництво. Програма Президента України. URL: <https://bigbud.kmu.gov.ua/>.
5. Литва Л., Казачкова А., Покусай В. Формування стратегічних напрямів політики у сфері забезпечення житлом вимушено переміщених осіб. *Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Соціальна робота*. 2022. № 8. С. 32–36.
6. Рішення Одеського окружного адміністративного суду у справі № №420/16003/23 від 20 вересня 2023 року. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/113600255>.
7. Рішення Європейського суду з прав людини «Cezar and others v. Ukraine» від 13.02.2018 року. URL: <https://hudoc.echr.coe.int/eng-press?i=003-5798696-7377628>.
8. Рішення Європейського суду з прав людини «Khlebiak v. Ukraine» від 25.07.2017 року. URL: <https://hudoc.echr.coe.int/eng-press?i=003-5798696-7377628>.

9. Про забезпечення прав і свобод внутрішньо переміщених осіб Закон України No 1706-VII (ред. від 03.08.2022). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1706-18#Text>.

Стаття надійшла до редакції 07.10.2024

Стаття рекомендована до друку 18.11.2024

Y.O.MENIV

PhD in Law,

Senior Lecturer of the Department of Civil Law Disciplines

E-mail: yaroslava_n3luba@ukr.net

ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-9824-4449>

V. N. Karazin Kharkiv National University

Kharkiv, 61022, Svobody square, 4

ENSURING THE HOUSING RIGHTS OF IDPS: PROBLEMS WITH IMPLEMENTATION AND JUDICIAL PRACTICE

ANNOTATION. *Introduction.* As of 2024, more than 4.9 million internally displaced persons (IDPs) are registered in Ukraine. These are official data provided by the Ministry of Social Policy. At the same time, international estimates indicate that the number of IDPs may reach more than 7 million, as not all displaced persons are officially registered. That is why the problem of political and humanitarian significance is acute - violation of the rights and interests of internally displaced persons, this causes concern of the international world community. Accordingly, the problem of ensuring the mechanism of protection and restoration of violated legal rights and interests arises. Housing rights are one of the most relevant and most violated for immigrants. This is what determined the topic of this article.

Summary of the main results of the study. The problem of providing internally displaced persons (IDPs) with housing was acute even before the start of the full-scale invasion, especially for the "first wave" of displaced persons since 2014. Many of these people did not have the financial ability to purchase housing or permanently rent it. The majority of IDPs needed long-term housing solutions that would allow them to remain in the territory controlled by Ukraine, to have stable housing and employment opportunities.

Despite this, state programs failed to provide housing for all displaced persons, which left the problem open for many years after the start of the armed aggression in 2014.

The status of internally displaced persons (IDPs) in Ukraine is an extremely urgent issue in the context of the ongoing military conflict and occupation of part of the country's territories. The legal regulation of the status of IDPs is based on a number of legal acts, including the Law of Ukraine "On Ensuring the Rights and Freedoms of Internally Displaced Persons." One of the key problems is ensuring the IDPs' right to housing, which is directly related to the state's fulfillment of its international obligations regarding the observance of social human rights, including the right to housing defined by Article 47 of the Constitution of Ukraine and other normative documents.

One of the key mechanisms for ensuring the right to housing for IDPs is the creation of state and local programs for the provision of temporary or permanent housing. In particular, Article 9 of the Law "On Ensuring the Rights and Freedoms of Internally Displaced Persons" provides for the creation of a temporary housing fund for IDPs, which is provided for a period of up to one year with the possibility of extension. However, this mechanism faces a number of problems in implementation. In particular, lack of funding and limited resources leave many IDPs without housing solutions for long periods of time, especially in regions with a high concentration of displaced people.

The practice of court consideration of decisions regarding the implementation of housing rights of IDPs also states certain problems. In judicial practice, the Supreme Court of Ukraine has repeatedly considered cases related to the realization of the right of IDPs to housing. The key problems facing the state in this matter are insufficient financing of programs, lack of housing funds, as well as a long bureaucratic procedure for obtaining housing. Many displaced people have to wait for a long time for housing issues to be resolved, which puts them in a vulnerable position. In its practice, the Supreme Court also draws attention to violations of the rights of IDPs in cases of eviction from temporary housing without providing alternative options, recognizing such actions as a violation of international standards regarding the right to housing, enshrined, in particular, in Article 8 of the European Convention on Human Rights.

Conclusion. Thus, despite the existence of a legal framework and certain state measures to ensure the housing rights of internally displaced persons, the issue of the implementation of these rights remains open and requires further improvement. Judicial practice confirms the need to strengthen the state's efforts to solve this problem and intensify cooperation with international organizations for the purpose of financial and humanitarian support for IDPs.

KEY WORDS: *housing rights, internally displaced persons, international standards, judicial practice*

REFERENCES

1.Savchyna M.V. (2017). Mechanism for ensuring the rights of internally displaced persons:national and international aspects. URL:<https://dspace.uzhnu.edu.ua/jspui/bitstream/lib/17480/1/Mechanism%20of%20Providing%20Right%27s%20of%20IDP.pdf>. (in Ukrainian).

2. Lakhmanova L.O. Provision of housing for internally displaced persons. URL: <https://ekmair.ukma.edu.ua/server/api/core/bitstreams/b9abbed9-d1d5-46b8-a709-29a3d5a889c3/content>. (in Ukrainian).
3. Kobets M.P. (2016). Problems of securing housing rights for internally displaced persons in Ukraine. Uzhhorod national university. Series: Law. No.37. P. 110–113. (in Ukrainian).
4. Large construction. Program of the President of Ukraine. URL: <https://bigbud.kmu.gov.ua/>. (in Ukrainian).
6. Litva L. (2022). Formation of strategic policy directions in the sphere of providing housing for forcedly displaced persons. Bulletin of *Taras Shevchenko Kyiv National University*. No. 8. P. 32–36. (in Ukrainian).
7. Resolution of the Odesa District Administrative Court in case No. 420/16003/23 dated September 20, 2023 URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/113600255>. (in Ukrainian).
8. Resolution of the European Court of Human Rights "Sezar and others v. UKRAINE" dated February 13, 2018. URL: <https://hudoc.echr.coe.int/eng-press?i=003-5798696-7377628>.
9. On ensuring the rights and freedoms of internally displaced persons. *Law of Ukraine* No. 1706-VII (ed. dated 03.08.2022). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1706-18#Text>. (in Ukrainian).

The article was received by the editors 07.10.2024

The article is recommended for printing 18.11.2024